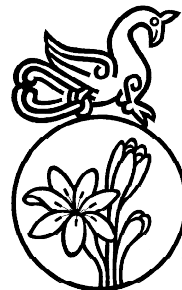

*Välkomna våren vid hembygdsgården
den 30 april!*

OMSLAGSBILDEN:

Svettigt arbete för kyla. Det är sen vinter, någon gång i början av 1940-talet. På Mälaren nedanför Steninge slott skördas is. Den skall köras upp till ladugården. Där skall den läggas i stack och isoleras med halm och sågspån för att inte smälta undan för fort. Isen kommer att behövas under hela sommaren. Mjölken från säteriets stora besättning av mjölkkor kräver stora mängder is på sommaren, för att kylas och hållas kall i väntan på transporten till mejeriet. Okänd fotograf.

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Idag talas det om kris i vårt samhälle. Och det är det mer eller mindre, beroende på vilken bransch man pratar om.

HUR ÄR DET DÅ I HEMBYGDSRÖRELSEN?

Här beror det också på. Det som märks är att kämparna i hembygdsrörelsen tillhör den äldre generationen och att de yngre tyvärr är för få. Som ung i hembygdsrörelsen är man 50 år och yngre.

VAD GÖR VI ÅT DET?

Länets hembygdsförbund arbetar med att vi skall in mer i skolorna och det verkar fungera hyfsat i de kommuner som har en kommuntäckande förening.

I Sigtuna kommun finns åtta föreningar som arbetar var för sig i sin socken och det är bra. Men om vi skall in i skolorna måste vi vara överens inom gruppen. Vi samlas en gång per år och senast var tyvärr mer än halva gruppen inte med. Vi måste tillsammans ta fram ett utbildningspaket som vi lägger fram till kommunen och då tar vi ansvar för ”våra” skolor i våra respektive socknar.

I vår egen förening behöver vi uppdatera befintliga gårdar och torp samt nystarta de som inte vi har kontroll på, särskilt de i Odensala.

Här kan det vara på sin plats att Odensala-gruppen återupptar sitt arbete samt att en Husby-Ärlinghundra-grupp bildas och gör samma jobb där. Det finns plats för nya deltagare i detta intressanta arbete.

Styrelsen ser fram emot att medlemmar och även andra spontant samlas över en kopp kaffe och samtalar, minns och att någon skriver ner dessa minnen. Styrelsen är behjälplig vid dokumentationen.

Slutligen vill jag tacka alla medlemmar, styrelsen och de adjungerade till styrelsen för alla de händer som ställt upp och jobbat under det gångna verksamhetsåret och väl mött på våra evenemang i vår lokal Husby skola och på Täppavallen. Slut upp och gör en insats den 18 april, 30 april och helgen 23 och 24 augusti, för då behövs ni!

Bo Klang

TIDLÖSAN

UTGES AV:

Husby-Ärlinghundra Märsta
Hembygdsförening
195 91 Märsta
Plusgiro: 36 15 92-9

UTKOMMER: 4 gånger per år.

TRYCK: PP-Tryck, Märsta

REDAKTION:

Giselher Naglitsch, ansvarig utgivare
Tel. 08-591 155 14
E-post: tidlosan@hembygdmarsta.se

Manus mottages med tacksamhet.

Vi förbehåller oss rätten att i
samarbete med författaren redigera
det insända materialet.

INNEHÅLL

Sid

Ordföranden har ordet	3
Märsta gästgivaregård	4
Torget som skulle bli centrum	9
Märsta gårds gravfält	10
Gästgivare i Märsta	11
Ur Bo Klangs släktdatabas	14
Frimärken på brev med Tidlösan	15
Hänt	16
Brev från läsekretsen	17
Händer	18
Föreningens funktionärer	19

BLI MEDLEM I VÅR FÖRENING

Medlemskapet berättigar till deltagande i alla evenemang, även de som inte är öppna för allmänheten, och du får Tidlösan i din brevlåda fyra gånger om året. Avgiften är 120 kronor om året och gäller för hela familjen.

Enklaste sättet att bli medlem är att sätta in avgiften på vårt Plusgiro med angivande av *namn och adress*. Skriv gärna *Ny medlem* som referens.

För mera information gå till föreningens hemsida: www.hembygdmarsta.se

MÄRSTA GÄSTGIVARGÅRD

Till för inte länge sedan visste alla att platsen framför Märsta Folkets Hus, senare Märsta Teater, därefter Biokällan, numera Forum kallades Torget eller Märsta Torg.

Det var historiskt sett en central plats i Husby-Ärlinghundra, som nu har förlorat en stor del av sin betydelse. Men här låg sedan urminnes tider Märsta gård, som gett namn åt hela vårt samhälle.

Det finns inte mycket skrivet om gården som jordbruksfastighet, desto mera om dess historia som gästgivaregård. Det mesta och bästa som har skrivits om gården hittar vi i förre landsantikvariern Alf Nordströms bok Märsta från forntid till flygtid, utgiven av Svenska Riksbyggen 1963.

Drygt dussintalet år senare lärde jag känna Alf Nordström. Han höll då ett så intressant anförande om Märstabygden att jag genast inspirerades och lät mig värvas som medlem i hembygdsföreningen. I den fulla förvissningen att författaren skulle ha gillat och lämnat sitt godkännande återger vi här det han skrev om Märsta gästgivaregård.

”Uppå Märsta ätas kan, om man matsäck har som duger.” Med den lilla elakheten har Elias Sehlstedt, den populäre 1800-talsskalden och tullinspektören, i dikten ”landsvägsposi” fäst sitt litterära visitkort vid Märsta gästgivaregård. Nu, ett (och ett halvt) sekel senare, är väl möjligheterna att vare sig jäva

eller bekräfta påståendet ganska begränsade, även om man har svårt att finna någon rimlig anledning till att just Märsta, ett av de tre gästgiverierna på den stora stråkvägen mellan Stockholm och Uppsala - de två övriga var Rotebro och Alsike - skulle ha haft sämre renommé än andra gästgivaregårdar. Hur som helst, samtliga dessa tre ställen återfinnes i den äldsta gästgivareförteckningen vi har bevarat för landskapet, i Upplands vägbok för 1651. Ännu några år tillbaka kan vi spåra Märstagästgivaren: i Upplands jordebok för 1643 står antecknat att Mats Örn hade gården Märsta, 16 öres land skatte, ”fritt för krögeri”.

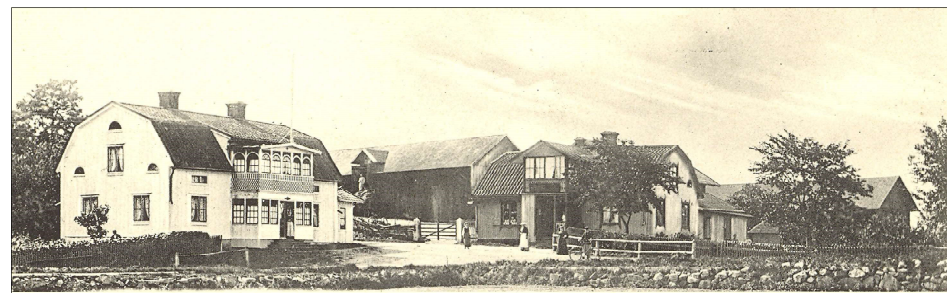
Gästgiveri och skjutsning hade alltsedan medeltiden varit föremål för åtskilliga påbud för att reglera färdväsendet och skydda allmogen mot övergrepp. Våldgästning var inte ovanligt, och 1541 utfärdade Gustav Vasa särskilda straffbestämmelser för resande som inte gjorde rätt för häst, husrum och mat, missförhållanden som att döma av skärpta lagföreskrifter i slutet av seklet höll i sig länge än. Under 1600-talet, då systemet med fasta gästgiverier blev mera utbrett, stabiliserades så småningom förhållandena. Plakat (*kungörelser*) om gästning och taxor för olika tjänster utfärdades gång efter annan, bl.a. med bestämmelsen, som syntes av nyssnämnda notis om krögaren Mats Örn, att gästgivaren slapp betala skatt för sin gård. För Märstas vidkommande kan notisen

tolkas så att också de bönder som tidigare hade gården mycket väl kan ha varit gästgivare, även om vi nu inte kan källkritiskt belägga faktum.

I början uppehöll gästgivaren ensam skjutsningen, men efterhand fick han lagstadgad rätt att påkalla allmogens hjälp när så blev behövligt. Särskilt när det gällde de större stråkvägarna, till vilka naturligtvis Stockholm-Uppsala-vägen måste räknas, blev denna skjutsningsskyldighet ganska betungande och medförde ett besvärligt avbräck i arbetet. Hållskjutsen, som skyldigheten kallades, innebar att de skjutsningsskyldiga gårdarna turvis hade att lämna en man med häst vid gästgivargården för att där stå till tjänst ett dygn i taget. Att bönderna överlag klagade över pålagan är kanske orätt att säga, dels kom på så sätt pengar till huset, dels gavs väl tillfälle att träffa främlingar och få höra nyheter från yttervärlden, för att nu inte tala om de möjligheter som fanns att förljuva väntetiden vid gästgiveriet. Inte minst det senare sågs emellertid med olust av de makthavande. Länets landshövdingeberättelser från förra seklet talar

ofta bekymrat om att framförallt ”ungdomen förleddes till spel, liderlighet och fylleri, samt vänjdes vid lättja” genom att sysslolöst tillbringa sina dagar på gästgivargårdarna. En bättre tingens ordning ansågs med rätta komma till stånd om entreprenadssystem inrättades vid gästgiverierna. Sådant blev också i lag påbjudet 1878, men redan trettio år tidigare hade Märsta som en av de första platserna i länet övergått till det nya skjutssystemet.

Härtill fanns den ordinarie postdiligensen Stockholm-Uppsala-Gävle, som också hade plats för två passagerare och givetvis gjorde uppehåll vid Märsta. 1865, året innan järnvägen startade, avgick diligensen tisdag- och fredagsnätter klockan 23.30 från postkontoret vid Lilla Nygatan i Gamla stan och var framme vid Märsta gästgivargård 4.15 på morgonen. Måndagar och torsdagar gick turerna söderut, passerade Märsta 11.15 på förmiddagarna och var framme i Stockholm kl. 16. För en täckt plats betalades 1.20 rdr, för en öppen 80 öre pr mil, vilket gjorde att hela turen Märsta-Stockholm då kostade minst 3 rdr.

Den bästa uppfattningen av hur gästgiveriet såg ut får vi av detta vykort, som nästan riskerar bli utslitet. Förlag E. Eriksson. Foto omkring 1900. Beskuret

Hur Märstas första gästgivaregård såg ut vet man ej, men säkert skiljde den sig föga från de vanliga bondstugorna, låga, omålade timmerhus täckta med torv eller halm. Enligt gällande förordningar skulle den tidigare nämnde Mats Örn "för de resandes skull vara försedd med tre fria gäststuvor och kamrar, kök och två fria bodar och uthus samt ett gott stort lider, varest vagnar och slädar kunde inställas, vidare med ett stall för 24, 18 eller 12 hästar". I stort får väl antas att bestämmelserna blev uppfyllda.

Inte heller den sista gästgivargården finns kvar, den brann ned under senare delen av 1950-talet. Huset, en större tvåvåningsbyggnad, låg vid Märsta torg snett emot den 1810-tals gård som ännu

ligger kvar i hörnet av Ringvägen och Stockholmsvägen. (Anm: *Detta hus kom senare att kallas Skokällan och har nu, kraftigt renoverat, flyttats längre in på tomten.*)

Så långt tillbaka i tiden vi kan följa Märsta på bevarade lantmäterikartor, till 1636, har gården legat grupperad på den lilla höjdsträckningen söder om torget. Hur gammal den sista gästgivargården hann bli kan inte säkert sägas, men det brunna huset bör ha funnits till i minst halvtannat sekel. Vid en ombyggnad 1917 hittades, instucken bakom en väggpanel, en gulnad papperslapp, där sedermera riksmarskalken Magnus Brahe hade noterat, att under en resa från Stockholm till Uppsala vid midsommar-

tiden 1823 deras Kunglige Majestäter Karl XIV Johan och drottning Desideria vid hästbytet i Märsta hade behagat stiga in under det låga taket i gästgivargården och nådigt samtala med de barn och bondgummor som hade samlats där för utlyst husförhör inför sockenprästen.

Boktryckaren och förläggaren Lars Salvius - släkten hade tidigare haft anknytning till Arenberga, - utgav 1741 en beskrivning om Uppland, där också Husby-Ärlinghundras märkligheter beskrevs. Om folket säger Salvius, att "somliga av inbyggarna hava fruktbärande åker och äng, fara i skjuts vid Märsta gästgivaregård" och tillägger "varest också detta härads tingställe är".

Under föregående sekel hade Ärlinghundra häradssting hållits vid Bromsta i Odensala, och Salvius ger den veterligt äldsta litterära källuppgiften om Märsta som tingsplats. Här samlades häradsborna till ting under i varje fall de närmaste 125 åren, för att under senare delen av 1800-talet få bege sig till Kimsta i Norrsunda, som blev det nya tingsstället. Troligen nyttjades gästgivarlokalen som sammanträdessal. Att den också användes vid husförhör, har nämnts tidigare. Men enligt tradition på orten skall ett tingshus ha legat vid Nymärsta gård, där också en husgrund har utpekats som de sista resterna av Ärlinghundra härads tingsplats vid Märsta.

Märsta handelsbod. Vykort omkring sekelskiftet 1900. Här inrättades på 1960/70-talet en skobutik, Skokällan, som kom att förvrida namnbilden vid Torget.

Märsta gård, fotograferad från balkongen till villa Björkudden, den första villa som uppfördes i Märsta 1914 av landsfiskal O. H. Simlund.

Efter järnvägens tillkomst 1866 miste naturligtvis gästgivargården mycket av sin forna betydelse, men näringen bedrevs dock till omkring 1910, då den siste gästgivaren i stället öppnade lanthandel i kroglokalerna. De sista 25 åren gästgiveriet bestod var åtminstone officiellt spritfria, att döma av en anteckning i landshövdingsberättelserna för perioden 1886-1890: de ”vid Märsta utövade rättigheter (till utskänkning har) genom gästgiveriets försäljning till person, som ej varit berättigad att vidare tillgodonjuta samma rättigheter, upphört”.

Skjutsningen däremot överlevde gästgiveriet vid Märsta; detta inte minst för Sigtunas del, dit järnvägen ju aldrig kom.

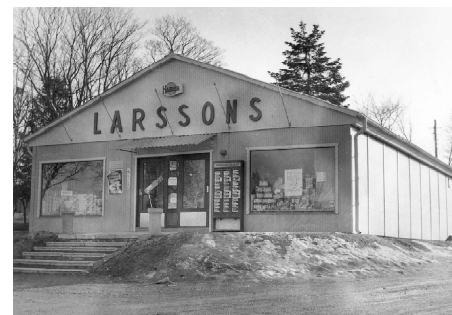
Till omkring 1920 var hästskjutsarna ännu i bruk - mellan trekvart och en timme tog turen om väglaget var gott,

och 2: 50 var skjutslegan - därefter kom bilarna. Några år senare, 1924, för författaren för första gången från Märsta till Sigtuna. Åkturen har stannat i minnet, inte minst därför att den skedde i en hög brunröd Benz av dåtida förkrigsmodell, om vilken vördnadsfullt viskades att den ursprungligen hade tillhört hovstallet. Uppgiften imponerade stort på 10-åringen, som andäktigt satte sig tillrätta i den nedsuttna läderelegansen. Ännu några år senare började reguljär omnibustrafik mellan Märsta och Sigtuna. Omkring 1930 utökades vagnparken med ”Tobaksbussen”, så kallad därför att den utom vanligt passagerarutrymme också hade en särskild bakre kupé reserverad för dem som hade svårt att avvara nikotinet under den kvartslånga turen till Sigtuna.

Alf Nordstöm

Märsta gård och skolan, flygfoto 1930-talet

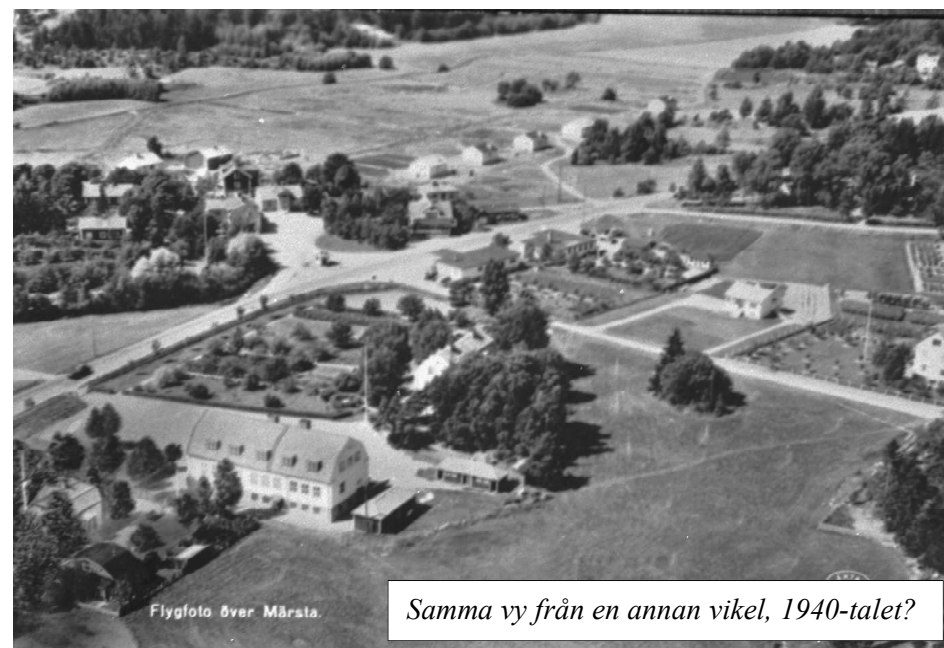

TORGET SOM SKULLE BLI CENTRUM

År 1945 fick Märsta sin första byggnadsplan. Planen omfattade den äldsta delen av det nuvarande samhället. Torget skulle utvecklas till Märstas handelscentrum. Då fanns här vid torget ett par bilserviceanläggningar, Esso och Gulf, som erbjöd drivmedel och enklare reservdelar och tillbehör, men även service och reparationer i egna verkstäder. En naturlig utveckling var att Räddningskåren place-

rade sin bärgningsbil här och senare en ambulans. Lanthandeln skulle med tiden utvecklas till en modern livsmedelshall, Torgshallen, som avlöste Nils Larssons provisoriska snabbköp, vilket inrättades kort tid efter branden.

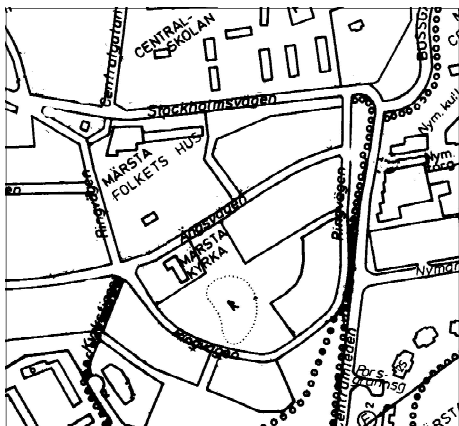
Gästgiveriet kan sägas ha fått efterföljare, först genom ett café – som blev Mini-gården - och i modern tid kan man stilla hungern på centrumgrillen.

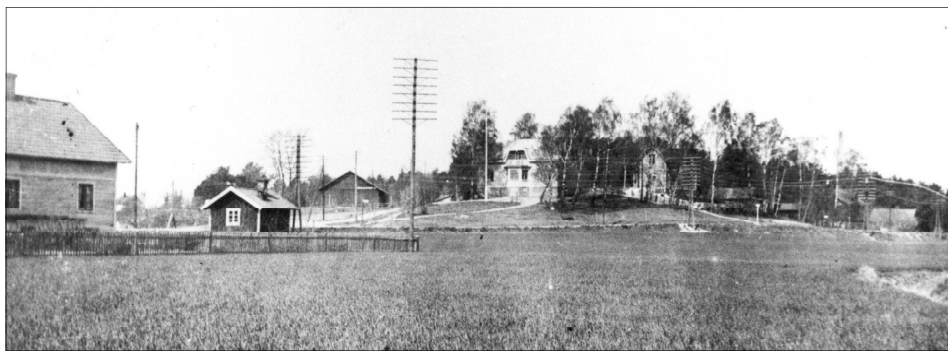
Flygfoto över Märsta.

Samma vy från en annan vinkel, 1940-talet?

MÄRSTA GÅRDS GRAVFÄLT

Förkristna ättebackar kan knytas till de flesta gamla gårdarna i Märsta samhälle liksom till gårdarna ute på landsbygden. För ett halvsekel sedan, närmare bestämt 1953, skrev initiativtagaren till vår hembygdsförening, Ivar Käll, en liten skrift "Husby-Ärlinghundra under forntiden". Författare beskriver de olika fornlämningarna och anger deras

En tidigare opublicerad bild på villa Björkudden, ca 1915, sedd från ungefär den plats där bensinstationerna senare fanns. Ladan i backen t v om villan fanns kvar på 1950-talet. T h om björkudden ses villan med telefonstationen.

belägenhet. All den bygghet som skett i samhälle gör att lokalerna idag är svåra att hitta utifrån den beskrivningen. Men med hjälp av en modern adresskarta kan det gå bra.

"I Märsta samhälle, på den till fritidsområde avdelade marken, som är belägen intill och söder om den till kapellbygge avsedda kommundomen, finnes 16 stycken forngravar. Dessa utgöres av fyllda stensättningar eller jordblandade rösen. De äro i allmänhet låga utom en, som är ca 0,8 m hög. Diametern är från 3 till 6 å 7 m."

Tidlösan rekommenderar ett besök på platsen nu på våren, innan gräs och örter växer sig höga. Det är nu som det är lättast att hitta fornlämningarna.

Ta med en kaffekorg och saft till barnen! Glöm inte heller ett besök i grannsocknen Norrsunda - vid Nordians hög - när backsipporna blommar i maj.

GÄSTGIVARE I MÄRSTA

Tänk vad man kan hitta i Bo Klangs släktdatabas! Vi har hittat ett tjugotal gästgivare med koppling till Märsta gästgiveri, från 1770-talet till slutet av 1800-talet.

Från 1717 går det att följa brukarna av Märsta i kyrkböckerna. Men det finns ännu inga noteringar om vem som vid varje tidpunkt kallats gästgivare. Från 1727 redovisas två gårdar, Gamla Märsta och Nya Märsta. Det är med all säkerhet ett arvsskifte som ligger bakom delningen. Det kan man ana sig till, då man senare hittar brukare med titeln gästgivare parallellt på de bägge gårdarna. Gårdarna och uppdraget går i arv. Tidvis verkar det finnas fler än två som tituleras gästgivare. Dessa noteringar styrker den gamla muntliga traditionen att det skall ha funnits gästgiveri på Nymärsta.

GÄSTGIVARE ENLIGT HUSFÖRHÖRS-LÄNGDERNA VID GAMLA MÄRSTA

Olof Olsson	-1777
Olof Demin	1777-1790
Olof Olofsson Demin	1800-1814
Jan Ersson	1790-
Anders Jansson	1791-1800
Jan Andersson	1825-1846
Jan Ersson	1815-1825
Anders Mellin	1853-1879
Johan Andersson	1879-1890
Peter Jansson	1815-1821
Jan Larsson	1821-
Carl Johan Edling	1837-1840
Lars Larsson Lundqvist	1827-1837
Dito	1840-1866
Gustaf Lundqvist	1866-1869
Johan Lundqvist	1870-1879

OCH VID NYA MÄRSTA

Gustaf Persson	1780-1814
Anders Andersson	1815-1828
Erik Andersson	1828-1829
Carl Andersson	-1837
Jan Andersson	1835-1846
Änkan Stina Greta	1846-1850

GÄSTGIVARNA OCH DERAS FAMILJER

För några av dessa har vi sammanställt en kortfattad levnadsbeskrivning. Det man slås av är hur många små barn som tidigt förlorat en far eller en mor, och hur ofta detta löstes genom ett andra eller tredje gifte.

OLOF DEMIN 1777-1790

Olof är den första gästgivaren i Märsta som vi hittills har kunnat spåra. Han föddes i Täby 1733 varifrån han kom till Märsta. 57 år gammal dog han av lungshot här i Märsta. I kyrkböckerna omnämns han som gästgivare. Men han var säkert även brukare av gården. Olof gifte sig 1771 med den bara 15-åringa Sofia Grönberg som dör i koppor 21 år gammal 1777.

Tre år senare gifter Olof om sig med Maria Wretman. Paret får barnen Olof 1781 och Stina Greta 1786. 1791, året efter gästgivarens död, gifter änkan Maria Wretman om sig med Anders Jansson som blir Märstas nästa gästgivare. Med den tidens språkbruk hette

det att Anders konserverade änkan. Det betydde bl a att hon och barnen kunde bo kvar på gården.

ANDERS JANSSON 1791-1800

Anders, född 1731 i Husby-Ärlinghundra, var 60 år när han gifte sig med gästgivareänkan Maria. Han titulerades gästgivare och bonde. Paret fick en gemensam dotter, Johanna Maria f. 1793. Barnet var bara sju år när pappa Anders dog av alderdomsbräcklighet den 17/10 1800 i Gamla Märsta.

Maria Wretman gifte sig en tredje gång. Nu med Eric Ersson, en bonde från Rolsta som hängde sig i kvarnkammaren den 20/10 1816. Det kan finnas flera skäl till detta. 1816 var det tunga året med bara 3 årstider. Det blev inte någon sommar det året på grund av vulkanutbrott i Indonesien. Året efter hängningen i Rolsta flyttade änkan Maria till sin dotter Maria, gift med Eric Jansson på Valsta gård, och bodde där till sin död 1833. Hon blev 83 år.

OLOF OLOFSSON DEMIN 1800-14

Olof, sonen till vår första Demin, var bara 19 år gammal när styvfadern dog och han fick överta den ansvarspåliggande uppgiften som gästgivare. Han gifte sig 1803 med Stina Andersdotter, född 1781 på Sätuna. Bara 33 år gammal avled han av pleusarie (torde betyda lunginflammation?). Den jämnåriga änkan stod ensam med fyra små barn: Stina Kajsa 10 år, Anna Cajsas 5 år, Brita Maria 4 år och spädbarnet Anders.

JAN ANDERSSON 1825-1846

Nästa gästgivare blir Jan Andersson, född 1794 i Film socken. 1824, vid trettio års ålder, gifte han sig med förra gästgivarens dotter Stina Kajsa Olofsdotter Demin, som nu har blivit 20 år. Från 1825 tituleras Jan gästgivare. Jan och Stina Kajsa får åtta barn: Margareta Sofia 1825, Andreas 1827, Anna Lovisa 1829, Johanna Charlotta 1832, Johannes 1835, Josefina Wilhelmina 1838, Erik 1841, Gustaf 1844. När gästgivaren Jan Andersson dör 1846 i Nya Märsta flyttar änkan med barnen till Odensala.

ANDERS MELLIN 1846-1879

Anders (Andreas), äldste sonen till Jan Andersson, gifte sig 1854 med Sophia Lundqvist. Sophia födde nio barn mellan 1854 och 1869. Det är lite oklart när Anders tillrädde som gästgivare, kanske redan 1846 dock senast 1853. Men han fullgjorde uppdraget till 1879. Familjen var skriven på Gamla Märsta till 1889. Då flyttade Anders och hustru Sophia till Marialund, Sätuna. När Anders gick ur tiden på "Löwet" 9/1 1900 var han skriven på Fattighuset.

LARS LARSSON LUNDQVIST

1827-1837 och 1840-1866

Lars, f. 1802 i Knivsta, var 25 år när han blev gästgivare vid Gamla Märsta. Där blev han till sin död 24/7 1866. Det var knappt två månader innan Stambanan öppnades och diligenserna slutade angöra Märsta. Genom sitt tredje gifte, 1835 med Maja Greta Persdotter, fick Lars anknytning till Gottröra. Maja Greta återvände

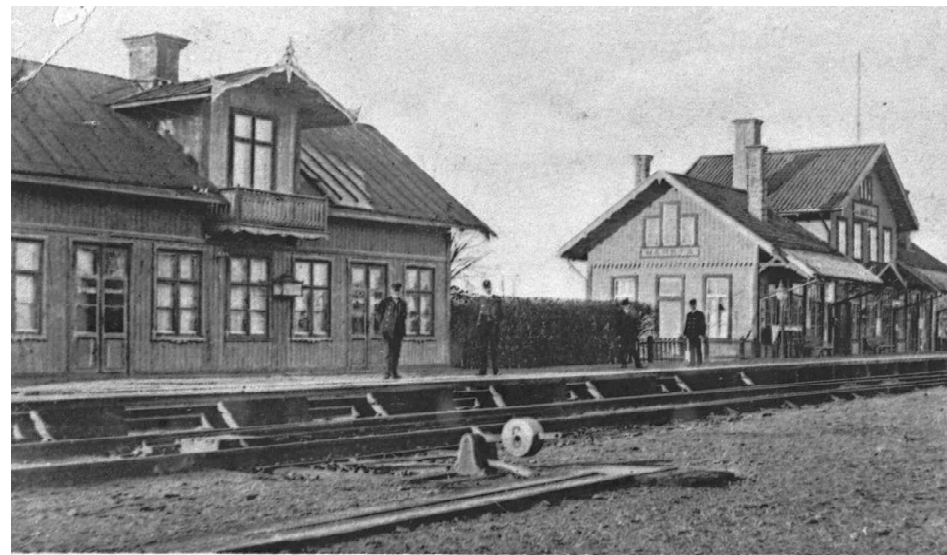
till Gottröra sedan Lars hade gått bort. Åren 1837-1840 flyttade familjen först till Odensala och sedan till Gottröra, innan de återvände till Märsta.

När Lars Lundqvist dör 1866 tar sonen Gustaf över gästgiveriet. Men han dör efter bara tre år. Då tar hans bror Johan över under åren 1870-1879. Johan hittar vi senare i Rotebro, där han är gästgivare från 1885 till sin död 1897. Tydligt gillade Johan yrket. Men marknaden för ett gästgiveri vid Märsta fanns inte längre.

Efter järnvägens öppnande 1866 för-lorade gästgiveriet vid Märsta en stor del av sitt resandeunderlag. (Inget nytt under solen. Det går likadant för bensinstationer och kaféer när vägar dras om runt tätorterna nuförtiden.) När järnvägen öppnades inrättades ett värdshus vid Märsta station.

1867, året efter järnvägens öppnande, kommer Joseph Zanoni med familj från Stockholm till Märsta. Josef driver ett värdshus i anslutning till stationen till sin död 1876. Änkan Lovisa Östberg driver värdshuset vidare till 1886, då även hon avlider. En mamsell Laura Paulina Hedberg driver verksamheten vidare tills hon 1889 gifte sig med Edvard Ferdinand Zanoni, handelsresande och son till Joseph och Lovisa. De får en dotter Greta 1890. Först 1892 flyttar E F Zanoni från Stockholm till Märsta. 1906 har båda gått ur tiden. Det återstår att utreda hur det senare utvecklade sig med värdshuset vid stationen. Det gäller dock att komma ihåg skillnaden mellan ett värdshus och ett gästgiveri.

*Källforskning: Bo Klang
Text: Giselher Naglitsch*

Vid Märsta järnvägsstation 1910. I byggnaden t v hade Zanoni sitt värdshus.

UR MIN SLÄKTDATABAS

Det kom ett brev till Bo Klang, från en släktforskare med rötter i bygden. Vi återger brevet i avkortad version. Bo hjälpte brevskrivaren med en utförlig utredning som också återges i valda delar, de som red. tror kan ha allmänt intresse.

Högdalen den 1 mars 2009

HEJ DU BO KLANG

Mitt namn är Astrid Husberg och jag är medlem i Hembygdsföreningen. Varför när jag bor i Sthlm - Högdalen? Jo, min farmor och farfar var födda i Husby-Ärlinghundra, vilket jag kom fram till när jag släktforskade 1995.

Farmor hette Emma Katarina Mattson, född 1847 i Elgesta och farfar Erik Lennström, född 1840, hette då Lars-son, Tomta Utjord.

Farfar hade Måby kvarn och såg i slutet av 1870-talet, äldste sonen Amandus föddes där. Sedan flyttade de in till Stockholm och han brukade kvarnen där vid nuvarande Eriksbergsplan. Efter två år flyttade de till Ullna kvarn, där farfar avled 1889. De hade då 6 barn.

Jag släktforskar inte nu, dels har jag ingen dator, jag har fått artros i mina tumgrepp, orkar ej skriva längre, hoppas du kan läsa detta. Men det var roligt och intressant att forska, och H - Ä hör ju till Stockholms län, lätt att forska på Stadsarkivet. Men nu använder jag rollator, svårt att ta sig dit och jobbigt gå där med rollator. Och det blev bara av en gång att maken och jag var till skolan och kyrkan i H-Ä. Att åka kommunalt är svårt. Går det att få skjuts från Märsta station till skolan?

Jag undrar nu om du vet vilka år som Erik Lennström hade Måby och varför de lämnade orten. Om du har tid och vill, skulle jag tycka det vore intressant att få veta lite mer om Måby kvarn. Vi träffade på en person vid hembygdsgården och han sa att såg och kvarn försvann när Arlanda och motorväg började byggas.

Så måste jag säga att det är så roligt få era brev, med alla olika frimärken på. Får alla medlemmar det? Eller bara vi som ej bor i Märsta.

Berätta lite om det i Tidlösan, och kanske du i Tidlösan skriver om din släktforskning.

Tacksam för svar

Astrid Husberg

HEJ ASTRID HUSBERG

Tack för ditt brev. Jag släktforskar ganska mycket och det är med datorns hjälp, med Gensline (kyrkböcker på nätet) och några CD-skivor. Just nu har jag över 7000 personer i mitt register.

Nu till dina anhöriga ... (En lång personlig släktutredning utelämnas här.)

År 1877 lämnade Erik Lennström med familj Måby för Stockholm. Den som tog över kvarn och såg var en Gustav Valfrid Barthelsson, f 1857 i Måby. Honom har jag en släktrrelation

Vårflöde vid Måby kvarn, 1940-tal. Foto Erik Geiding

till. Han tog livet av sig genom att han hängde sig i kvarnkammaren 18/12 1879. Här kan man spekulera en hel del när man inte vet. Det kan vara att kvarnen gick dåligt och att skulderna var många och inkomsterna få.

Angående Måby kvarn och såg citerar jag Gamla Märsta i ord och bild nummer 2, sidan 69 och 70.

Nils Svensson säger att det var ganska vanligt att stora gårdar hade egen såg och vid Måby rann även en å och då hade man en kvarn som drevs av vatten.

Innan elektriciteten kom till Måby 1918 hade man en ånglokomobil som drev kvarnen. Sedan utrustades den med elmotor på 50 hästkrafter. År 1930 ägdes kvarn och såg av C G Andersson. År 1939 köpte Harry Schäf kvarnen och drev den tills Sture Gustafsson köpte marken 1963. så småningom revs kvarnen.

När jag har suttit och kontrollerat i min släktdatabas så har jag en släktrela-

tion med din farmor Emma Katarina Mattsdotter från Elgesta och det är genom hennes bror August Martin och dennes hustru, fröken Källström som i sin tur har en relation till Lindström i Kättsta som var måg till Erik Andersson som är bror till min farfars mor

Johanna Andersdotter. Lindström finns omskriven i senaste Tidlösan.

Med vänliga hälsningar
Bo Klang Ordfr.

FRIMÄRKENA PÅ BREVEN MED TIDLÖSAN

Tack vare sju flitiga medlemmar som regelbundet bär ut Tidlösan till tre av fyra medlemmar kan föreningen hålla portokostnaderna nere. Ett annat sätt att sänka kostnaden är att jag köper obegagnade frimärken på auktioner. Här kan man tala om en överskottsmarknad. Det blir billigare än att köpa på Posten. Det kan ju vara bra att känna till: I princip alla äldre svenska frimärken har behållit sin giltighet och kan användas. Men de fortgående prishöjningarna gör ju att det kan bli rätt många små valörer på ett brev med Tidlösan. Det är till glädje för våra medlemmar på främmande ort och på lite udda adresser.

Giselher

HÄNT

NYA MEDLEMMAR

Märsta Dragspelsgille har tagit ett trevligt beslut: Alla dess medlemmar som inte tidigare är med i hembygdsföreningen har nu anmält sig som medlemmar: Sixten Andersson och Arne Larsson Odensala, Stellan Grönvall, Knivsta, Olle Sjögren, Bertil Welander, Inga-Lill Salander och Bo Hammarkull Märsta, Ann-ki Larsson-Carlsson, Tyresö, Bertil Schneider, Uppl-Väsby. Gudrun Olsson och Hans Bohlin, båda Odensala, samt Tomas Hedlöf, Gamla Uppsala och Irene Ahlén, Köpmanholmen, har också anslutit sig till föreningen sedan Tidlösans senast kom ut. Samtliga hälsas varmt välkomna i vår förening!

ÅRSMÖTE 2009

Hembygdsföreningen har återigen varit samlad till årsmöte och självklart var Tidlösans utsände på plats, när redaktören hade tagit ledigt. Mötet inleddes klockan 18.00 och jämfört med förra året var vi något färre deltagare. Gun Eriksson och Christer Westling valdes att leda respektive föra protokoll för mötet, vilket de gjorde med bravur.

I styrelsen hade Kent Winblad avböjt omval samt Bente Åkesson bett att få lämna kassörsuppdraget, men hon kvarstår i styrelsen. Nyvald kassör blev Mailis Lilja och till ny suppleant valdes Ulf Berndtson.

Årsmötet beslutade att anta förslaget till verksamhetsplan med de fyra hörnstenarna som årsmöte, valborg, hembygdsdag och lilla julafton är. Därtill

kommer trivselträffar som det återstår att planera inför hösten. Årsmötet beslutade att höja medlemsavgiften till 120 kronor.

Föreningens diplom med stor blomsterbukett tilldelades för år 2009 till Helena Blom och Jan Franzén för sina insatser för natur och miljö i vår hembygd. Både Helena och Jan var glada och stolta över utmärkelsen.

När årsmötets formella del var slut tackades mötets ordförande och sekreterare med varsin blomsterbukett. Nu var det dags för supé. I vanlig ordning hade köksmästare Torbjörn Engholm ordnat med förrätt, varmrätt, dessert och ostbricka. Gun Pettersson hade också i vanlig ordning bakat sin succéårta. En trio ur Märsta dragspelsgille och Margareta Klang underhöll. En lottring gick som vanligt med fina vinster. Vid 21.30-tiden började deltagarna att bryta upp och på hemväg i bilradio kunde vi konstatera att det är opera som gäller som schlager.

Ett STORT TACK till alla som gjorde lördagskvällen så trevlig ett STORT TACK till alla som jobbade med årsmötet, före, under och efter.

Text och foto: Bo Klang

Jan Franzén och Helena Blom

BREV FRÅN LÄSEKRETSEN

Vår ordförande räknas naturligtvis till läsekretsen. Omslagsbilden (sista sidan i förra Tidlösans) inspirerade honom till följande rader:

Min far som är en infödd men utflyttad Märstabo berättade att i Sköndal bodde en gammal änka vid namn Johanna Fredrika Bonfré, född Klang (1887–1963). Hon blev änka 1941 och följande händelse måste ha utspelat sig efter 1941.

Det berättas att några kringstrykande fransktalande personer knackade på hos henne och bad om något läskande som vatten. Och det gick bra. När de satt vid köksbordet började de att prata franska med varandra och pratet gick ut på att de

skulle råna henne. De tänkte att en sådan gammal gumma förstod väl inte något vad de pratade om.

Hon lyssnade och såg oförstående ut och när de skulle skrida till verket så började hon att skälla ut dem på franska. Resultatet blev att de försvann som avlöningar.

Till saken hör att hon var gift med en fransktalande man och hon förstod varje ord som de sa.

Bo Klang

HEMBYGDSFÖRENINGENS
DIPLOM för 2009 utdelades i samband med föreningens årsmöte:

Till Helena Blom: "för hennes entusiasm i sitt arbete med att värna om vår miljö med utsmyckningar och blomsterprakt, samt den uppskattning som allmänheten känner i vår hembygd".

Till Jan Franzén: "för hans omfattande insatser vad gäller att värna om flora, fauna och miljö, samt den banbrytande försköningen av vår hembygd".

Årsmötets presidium och underhållare

HÄNDER

MEDLEMSAVGIFTEN

Inbetalningskort för medlemsavgiften bifogas Tidlösan denna gång. Observera att avgiften nu är 120 kr per år och gäller för hela hushållet.

Vi värdesätter snabb betalning. Det likasom att alla som betalar elektroniskt anger medlemsnumret vid betalningen. Det underlättar mycket för kassören.

KOMMANDE AKTIVITETER

Förutom valborgsmässofirandet, enligt separat annons, är följande aktiviteter bestämda. Notera dagarna i era almanackor redan nu, så att inte annat kommer emellan!

HEMBYGDENS DAG

firas den 23 augusti.

Årets tema blir 1970-talet

ALLSÅNG I HEMBYGDSGÅRDEN

blir det den 18 oktober

LILLA JULAFTON

är bestämd till den 29 november.

VÅR POPULÄRA LOPPIS

behöver hela tiden fyllas på med nya varor. Allt utom stoppade möbler och böcker brukar ha strykande åtgång.

Kontakta Gun och Allan på telefon 591 430 15, så ordnar dom med mottagning eller hämtning.

FIRA VALBORG VID HUSBY SKOLA

Det gör vi naturligtvis den 30 april - när annars?

Hembygdsgården är öppen från 19.00

Våren hälsas välkommen kl 19.30 med ett tal av

Kultur- och fritidsnämndens ordförande Bosse Andersson

Brasan tänds kl 20.00

Sigtuna röster under ledning av Torsten Englund

underhåller med vårens kända visor

Smällare och fyrverkeri undanbedes, småbarn och hundar skall också trivas.

Varm buljong serveras i torpet på Täppavallen.

Kaffe med dopp och varm korv finns att tillgå i skolan.

ALLA HÄLSAS HJÄRTLIGT VÄLKOMNA!

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER 2009

ORDFÖRANDE

Bo Klang

Hugingatan 3, 195 52 Märsta, 591 224 32

VICE ORDFÖRANDE

Peder Andersson

Kättsta, 195 91, Märsta, 591 164 88

KASSÖR

Mailis Lilja

Dalgatan 3 C, 195 47, Märsta, 591 142 89

SEKRETERARE

Christer Westling

Sätunavägen 24 E, 195 41 Märsta, 591 122 86

ÖVRIGA LEDAMÖTER

Tore Svensson

Svensborg, 195 91 Märsta, 591 400 36

Torbjörn Engholm

Friggagatan 13, 195 58 Märsta, 591 144 24

Anders Lässman

Västra Bangatan 59 B, 195 40 Märsta, 591 190 30

Bente Åkesson

Heimdalsgatan 36, 195 51 Märsta, 591 119 40

SUPPLEANTER

Torsten Nordén

Slåsta 3, Odensala, 195 92 Märsta, 591 433 31

Lars Hedman

Buregatan 9, 195 54 Märsta, 527 029 15

Bertil Elfving

Fasanvägen 29, 195 33 Märsta, 591 151 47

Ulf Berndtson

V Bangatan 31 D, 195 40 Märsta, 591 167 40

ANSVARIG UTGIVARE

TIDLÖSAN

Giselher Naglitsch

Neptunusbacken 1, 195 55 Märsta, 591 155 14

HEMSIDAN

Bo Klang

Hugingatan 3, 195 52 Märsta, 591 224 32

FÖR MUSEIVISNINGAR KONTAKTA:

SKOLFOGDE

Gun Pettersson

Lövsäter, Odensala, 195 92 Märsta, 591 430 15

STUGFOGDE

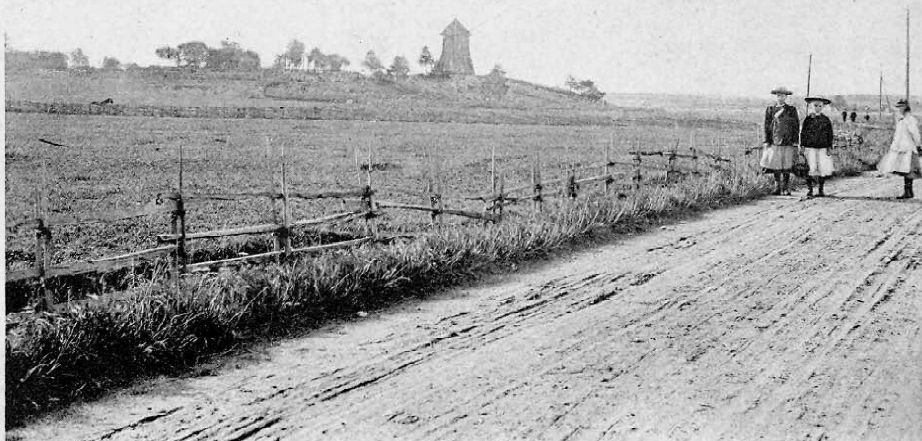
Ove Åslund

Tjädervägen 4, 195 33 Märsta, 591 129 25

Odensala kyrka och prästgård.

Dubbelvykort från Odensala. Skickat av en son eller dotter till folkskollärare Sundell i Husby till en släkting i Uppsala. Vägen mellan prästgården och järnvägen ser ut som en nyharvad åker. Kläderna och det höga gräset antyder tidig höst. Dags för skolgång? Avsändaren har daterat kortet 4.11.1912

Klockstapelbacken.